

OSVRTI

ELEKTRONSKI ILI
ELEKTRONIČKI

Posljednjih se godina, a poglavito u sredstvima javnog informiranja, sve češće čuju dva pridjeva, *elektronski* i *elektronički*, primjerice *elektronski mediji* ili *elektronički mediji*, *elektronska računala* ili *elektronička računala*, *elektronska pošta* ili *elektronička pošta* itd. Radi li se tu samo o dvama oblicima istog pridjeva, ili su to pridjevi različita značenja?

Stručni i jezikoslovni razlozi, potreba za razlikovanjem značenja, kao i uvid u svjetske jezike u kojima uglavnom nastaje stručno nazivlje i iz kojih ga preuzimamo, upućuju nas na to da su to dva, istina slična pridjeva, ali s različitim značenjima, te bi ih u primjeni valjalo razlikovati. Razlikuju ih i svi dobri rječnici, leksikoni i enciklopedije¹, poglavito *IEEE Standard Dictionary of Electrical and Electronic Terms*², koji je međunarodno priznat oslonac nazivlja u elektrotehnici i elektronici.

¹ *McGraw-Hill Dictionary of Science and Engineering*. New York, 1984.

Webster New World Dictionary. New York 1988.

Duden Deutsches Universalwörterbuch. Mannheim i dr., 1989.

La grande Encyclopédie. Larousse, Paris, 1973.

Biblioteka tehničkih rječnika. Tehnička knjiga. Zagreb, 1983.-86.

Tehnička enciklopedija. Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«. Zagreb, 1962.-1996.

² IEEE, The Institute of Electrical and Electronic Engineers.

Polazište im je riječ *elektron* (grč. *ēlektron*, prvotno naziv za jantar, engl. *electron*, njem. *Elektron*, franc. *électron*), kojom je G. F. FitzGerald, prema prijedlogu G. J. Stoneya, 1897. godine nazvao jednu subatomsku česticu, koja je nositelj elementarnog negativnog elektriciteta. Elektron je "kriv" ne samo za izgradnju atoma, i njihovo povezivanje u molekule, nego i za mnoge pojave, kao što su električna struja, prijenos topline u tvarima i mnoge druge. Kad se oslobađa viška energije, elektron odašilje elektromagnetna zračenja, među njima svjetlost i rendgensko zračenje. Mlazovi elektrona iscertavaju slike i znakove na zaslonima televizijskih prijarnika i računalnih monitora.

Primjenom tih mnogih elektronskih pojava, prvotno poglavito u elektronskim cijevima, razvijena je znanstvena i tehnička grana, nazvana početkom 20. stoljeća *elektronikom* (engl. *electronics*, njem. *Elektronik*, franc. *électronique*), a uređaji kojima se služi jesu *elektronički uređaji*, *naprave* ili *aparati*. Već u prvim su se uređajima primjenjivali, a osobito se u suvremenim uređajima primjenjuju, osim elektrona (u elektronskim cijevima) i drugi nosioci elektriciteta, kao što su ioni (ionske cijevi), ili zajedno s elektronima i tzv. "šupljine" (kristalne diode, tranzistori i brojni drugi poluvodički elementi od kojih su uglavnom izgrađeni suvremeni elektronički integrirani sklopovi i uređaji). Ipak se za cijelo to područje fizike i tehnike, bez obzira na to koji se nosioci elektriciteta primjenjuju,

ustalio prvotni naziv *elektronika* i pridjev *elektronički*.

Život je suvremena čovjeka protkan elektroničkim uređajima, koje je gotovo nemoguće nabrojiti: radijski i televizijski odašiljači i prijamnici, različna pojačala, kalkulatori, suvremeni satovi, registarske blagajne, elektronički mjerni uređaji, upravljački i nadzorni uređaji, elektromedicinski uređaji itd., pa i ovaj je tekst pisan elektroničkim računalom. Stoga bi valjalo i upotrebljavati njihove ispravne nazive.

Elektronski (engl. *electron*, njem. *Elektronen-*) pridjev je kojim se označava da je nešto u vezi s elektronima. Većinom je to nešto u vezi sa strujanjem elektrona u praznini, plinovima ili čvrstim tvarima. Takvi su pojmovi: elektronska struja, elektronska cijev, elektronski mikroskop, elektronska optika, elektronski top i mnogi drugi.

Elektronički (engl. *electronic*, njem. *elektronischer*, franc. *électronique*) pridjev je kojim se označava da je nešto u vezi s elektronikom, dakle da je u vezi s *elektroničkim uređajem*, da je njegov dio, njegov "proizvod", način rada s njim ili sl. Takvi su uređaji primjerice: elektronička kamera, elektroničko računalo, elektronički prevoditelj, zatim njihovi "proizvodi", kao što su elektronička glazba, elektronička slika, elektronička pošta, ili način rada s elektroničkim uređajima, kao što su elektronički postupak, elektronička obradba podataka, elektroničko glasanje i brojni drugi.

Nerazlikovanje pojmova *elektronski* i *elektronički*, osim neznanja i nerazumijevanja, ima i stvarnu osnovu. U francuskom postoji samo jedan oblik pridjeva, *électronique*, pa je stoga *elektronska cijev*, engl. *electron tube*, njem. *Elektronenröhre*, na francuskom *tube électronique*.

Ono što je u izravnoj vezi s elektronom u hrvatskom možemo izraziti na dva načina: pridjevom *elektronski* ili genitivom *elektrona*, primjerice *elektronski tok* ili *tok elektrona* i sl., dok je u francuskom to samo *flux d'électrons*. Iz francuskog nam je preko ruskog došla, većinom u vojnom nazivlju, uporaba samo jednog pridjeva, i to *elektronski* i za ono što je u izravnoj vezi s elektronima, i za ono što je *elektroničko*.

Ima uređaja i postupaka koji bi se mogli nazivati na oba načina. Takav je *elektronski mikroskop* (engl. *electron microscope*, njem. *Elektronenmikroskop*, ali je franc. *microscope électronique*), koji bi se stoga što je to i elektronički uređaj mogao nazivati i *elektroničkim*. Međutim, želi se naglasiti da je to mikroskop koji ne radi pomoću svjetlosti nego pomoću elektrona, pa se ustalio prvi naziv.

U mnogim primjerima valja razlikovati pojmove. Tako primjerice, *elektronski top* (engl. *electron gun*, njem. *Elektronenkanone*, franc. *canon à électrons*) nije nikakvo "elektronsko" oružje, nego je to naziv za izvor elektronskog mlaza, ili suvremena glazba u kojoj se zvuk proizvodi i obrađuje elektroničkim uređajima nije *elektronska glazba* (jer se zvuk ne proizvodi izravno elektronima), nego je to *elektronička glazba* (engl. *electronic music*, njem. *elektronische Musik*, franc. *musique électronique*).

Na kraju se postavlja pitanje, kako postupiti u praksi, osobito nestručnjaku, kako razlikovati kada je nešto *elektronsko*, a kada je *elektroničko*. Uputa je vrlo jednostavna. U telekomunikacijama, računalstvu, obradbi podataka i svim dodirnim područjima većinom se radi o elektroničkim uređajima, njihovim "proizvodima" ili postupcima rada s njima. Stoga

je sve to većinom *elektroničko*, dakle: *elektronička sredstva*, ili *elektronički mediji*, *elektronička obradba podataka*, *elektronički prijenos informacija*, *elektronička pošta*, *elektroničko računalo*, *elektronička zaštita* itd. Naziv *elektronski* pojavljuje se uglavnom u stručnom nazivlju u elektronici, fizici, kemiji i srodnim područjima, gdje se izravno radi s elektronikama: *elektronska putanja*, *elektronski ob-*

lak, *elektronska veza*, *elektronska leća* itd., što se u svakodnevnom govoru susreće znatno rjeđe.

Zaključimo, bila bi šteta u današnje vrijeme velike primjene elektronike ne razlikovati što je elektronsko, a što elektroničko te u suvremenom hrvatskom jeziku neujednačeno i neosnovano rabiti te nazive.

Zvonimir Jakobović

VIJESTI

PRVO DRŽAVNO NATJECANJE U POZNAVANJU HRVATSKOGA JEZIKA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA

Predmetna natjecanja nisu nikakva novost u našem školskom sustavu. Ona su uvijek poticaj za korak dalje u nastavnim programima, prilika za najbolje da to i pokažu. Rekli bismo, duhovni i mozgovni šport. No, s hrvatskim jezikom nije bilo tako. Zapravo, nije bilo uopće moguće u bivšoj državi održati objektivno jezično natjecanje u tom "koktelu" jezika. O drugim razlozima nema mnogo smisla sada govoriti.

Prošle se godine održalo natjecanje u poznavanju hrvatskoga jezika, ali samo za grad Zagreb. I njega valja spomenuti kao važan korak k ovogodišnjem, možemo reći, povijesnom natjecanju.

U organizaciji Ministarstva prosvjete i športa i Hrvatskog filološkog društva sve je započelo 16. ožujka 1966. godine na županijskim natjecanjima u svim županijama. Prijavilo se 825 učenika za sva četiri razreda (209 učenika prvih razreda, 264 drugih, 215 trećih i 137 maturanata). Ovim brojkama možemo biti zadovoljni, jer one pokazuju veliko zanimanje i pro-

fesora i učenika za ovo natjecanje. Daka-ko, i njihovo odobravanje.

Najbolji idu dalje, na državno natjecanje.

Od 825 učenika svojim znanjem i osvojenim bodovima istaknulo se 50 učenika iz 22 gimnazije i 8 srednjih škola. Njihov je broj po razredima ovakav: 22 učenika prvih razreda, 8 drugih, 13 trećih i 7 učenika četvrtih razreda.

Gotovo su sve županije imale svoje predstavnike na Državnom natjecanju, a ono se održalo 20. travnja 1966. godine u Osijeku. Domaćin je bila II. gimnazija u Osijeku i ovom prilikom zahvaljujemo Osječanima na dobroj organizaciji, srdačnosti i gostoprimstvu.

U Osijek je doputovalo i Državno povjerenstvo za natjecanje u ime Ministarstva prosvjete i športa i Hrvatskog filološkog društva. Njega su sačinjavali: akademik Stjepan Babić, mr. Nives Opačić, prof. Margarita Vrbanović, mr. Zrinka Babić, prof. Marko Alerić, prof. Marina Čubrić, prof. Mirela Barbaroša-Šikić i prof. Vesna Svaguša.

Kao uvod natjecanju, u petak, 19. travnja 1966. godine održana su za profesore i učenike dva predavanja: *Proslav Evanđelja po Ivanu*, jezično-literarno-kritič-